

PR. PROF. DR. CONSTANTIN PREDĂ

SFÂNTUL APOSTOL PAVEL
ȘI CORESPONDENȚA CU
BISERICA TESALONICULUI

UN COMENTARIU
EXEGETICO-PASTORAL

Constantin PREDĂ (n. 1968), preot, profesor universitar doctor la catedra de Noul Testament, predă la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul”, Universitatea București.

Dintre cărțile publicate: *Credința și viața bisericii primare. O analiză a Faptelor Apostolilor*, București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2002; *Cartea neamului lui Iisus Hristos*, București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2006; *Propovăduirea apostolică. Structuri retorice în Faptele Apostolilor*, București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2005; *Învieirea Mântuitorului în memoria narativă a Evangheliilor*, București, Ed. Basilica, 2010; *Modelul comunității apostolice din Ierusalim*, București, Ed. Cuvântul Vieții, 2021; *Sfântul Luca. Evanghelistul și istoricul lui Dumnezeu*, Iași, Ed. Doxologia, 2021.

Date de contact: constantin.preda@ftoub.unibuc.ro

C o l e c ț i a   L e c t i o   D i v i n a

PR. PROF. DR. CONSTANTIN PREDĂ

SFÂNTUL
APOSTOL PAVEL ȘI
CORESPONDENȚA
CU BISERICA
TESALONICULUI

UN COMENTARIU
EXEGETICO-PASTORAL

Editura *Cuvântul Vieții*
București • 2026

Redactor: Preot Radu HAGIU

Corector: Sebastian NAZĂRU

Layout și copertă: Preot Radu HAGIU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PREDA, CONSTANTIN

Sfântul Apostol Pavel și corespondența cu Biserica

Tesalonicului : un comentariu exegetico-pastoral / pr. prof. dr.

Constantin Preda. - București : Cuvântul vieții, 2026

Conține bibliografie

ISBN 978-606-9698-94-5

2

929

Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate Editurii Cuvântul Vieții. Orice reproducere, totală sau parțială, fără acordul scris al editorului, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare reprezintă încălcări ale legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc conform Legii drepturilor de autor.

© 2026 Editura Cuvântul Vieții

Intrarea Miron Cristea nr. 9, Sector 4, București

+40 729 803 030

redactia@edituracuvantulvietii.ro

Exegeza patristică și hermeneutica ortodoxă¹

Preliminarii

Sfânta Scriptură sau Biblia nu este numai o „mică bibliotecă”, adică o carte alcătuită din diferite cărți, scrise în epoci diferite (din secolul VIII î.Hr. și până în secolul I d.Hr.), în trei limbi diferite (ebraică, aramaică și greacă) și în genuri literare diferite (proză și poezie, imnuri, cânturi, lamentări, parabole, minuni etc.). Este și o carte ale cărei pagini au cunoscut, de-a lungul istoriei, interpretări multiple și diferite. Nici nu putea fi altfel, dat fiind faptul că hermeneutica este singura cale pentru a avea acces la un text, iar aceasta a cunoscut întotdeauna o pluralitate de abordări, metode și înțelesuri. Gândirea filosofică, antică și modernă, ne amintește: nu se dă un text fără interpretare – care, de altfel, nu este niciodată

---

¹Text publicat inițial în: *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității din București*, 23 (2023), pp. 117-136.

univocă². Cine se iluzionează că poate să facă abstracție de mijlocirea hermeneuticii cade în fundamentalism.

Cuvântul „hermeneutică” derivă din grecescul *ἑρμηνεύω* și înseamnă „a traduce” (dintr-o limbă străină), „a interpreta”, „a transpune în cuvinte”, „a exprima într-un limbaj”. De multe ori este sinonim cu *ἐξηγήσις*, „explicare”, „interpretare”, cu referire la explicarea Sfintei Scripturi, astfel încât cei doi termeni, *hermeneutică* și *exegeză*, au fost folosiți până în secolul al XVIII-lea fără a se face vreo deosebire între ei. Începând cu Iluminismul, cuvântul „hermeneutică” a asumat diferite nuanțe de semnificat, potrivit diferitelor școli și teorii filosofice. Astăzi, cercetătorii preferă să numească „exegeză” acea analiză a textului Sfintei Scripturi care are drept scop să descopere intenția autorului (*intentio auctoris*), ceea ce autorul textului a dorit să transmită contemporanilor săi, iar „hermeneutică” ceea ce același text ne spune nouă, celor de astăzi (*sensus textus*), într-un context diferit și într-un limbaj pe înțelesul omului modern³.

² A se vedea mai recent: José TOLENTINO MENDONÇA, *La lettura infinita. La Bibbia e la sua interpretazione*, Ciniello Balsamo, San Paolo, 2017.

³ Prospero GRECH, „Ermeneutica”, în: Pietro ROSSANO,

Secole de meditare și studiere a Sfintei Scripturi atestă o pluralitate de interpretări ale aceluiași text sau pe care același text le-a inspirat. Această afirmație ne pune deja în fața unei întrebări fundamentale: ne referim la o pluralitate de metode pe care cititorul le folosește sau la o pluralitate de înțelesuri pe care textul le conține și pe care cititorul le intuiește?

Suntem obișnuiți să facem distincție între o abordare *modernă*, care este sinonimă cu una științifică, și o abordare *antică* sau *patristică*, considerată liberă și mai puțin riguroasă. Este vorba de o deosebire aproximativă, deși nu într-un tot lipsită de valoare. Este adevărat că în exegeza antică era privilegiată o abordare care, de multe ori, pare puțin aderentă la text, așa cum este cazul exegezei alegorice, tipologice sau anagogice. Însă și alte modalități de lectură sunt oricum prezente. Origen, reprezentantul cel mai de seamă al Școlii din Alexandria, înclină spre alegorie, deși a fost un excelent filolog și un pionier al criticii textuale, după cum stă mărturie *Hexapla* sa. În mod asemănător, Teodor de Mopsuestia, exponentul de vârf al Școlii din Antiohia, deși

---

Gianfranco RAVASI, Antonio GIRLANDA (eds.), *Nuovo Dizionario di Teologia Biblica*, Cinisello Balsamo (Milano), Edizioni Paoline, 1988, p. 464.

practică lectura tipologică a Scripturii, este foarte atent la litera și la istoria textelor sfinte.

Originea exegezei patristice se găsește în Scriptura Noului Testament (spre exemplu *Luca* 24, 27 și 45 sau *Galateni* 4, 24). Părinții Bisericii, începând cu Părinții apostolici, plecând de la culegerile de *Testimonia*⁴ folosite în scrierile Noului Testament, nu au făcut altceva decât să dezvolte o metodologie exegetică din ce în ce mai rafinată pentru a apăra identitatea mesajului creștin atât față de tradiția iudaică, cât și față de provocările continue venite din partea culturii elenistice păgâne. Aceasta se insinua în contextul eclezial prin diferite curente eretice precum gnosticismul, marcionismul, arianismul, monofizitismul

---

⁴ Numele de *testimonia* derivă de la o operă a Sfântului Ciprian, *Ad Quirinum: Testimoniorum libri tres adversus Iudaeos*. Opera Sfântului Ciprian este un tratat polemic împotriva iudeilor, care făceau apel la texte vetero-testamentare pentru a polemiza cu creștinii. Este o formă literară bine cunoscută în literatura qumranică, ceea ce demonstrează că era cunoscută de către evreii palestinieni în epoca precreștină și creștină. Lucrarea Sfântului Ciprian poate fi consultată în această ediție: *S. Thasci Caecili Cypriani Opera Omnia (pars 1)*, ex recensione G. Hartelii, (Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum, 3/1), Vindobonae, Apud C. Geroldi Filium Bibliopolam Academiae, 1868.

etc., toate acestea încercând să reducă taina credinței creștine la o intuiție pur și simplu filosofică, dacă nu ceva mai mult.

Părinții Pustiei și cuvântul mântuitor al Scripturii

„Făclie pentru pașii mei e *cuvântul Tău* și lumină pentru cărările mele”⁵ (*Psalmi* 118, 105). Acest verset din *Psalmul 118* poate exprima sintetic atitudinea pe care Părinții Bisericii au avut-o față de Cuvântul lui Dumnezeu. Origen scrie în *Prefața* lucrării sale *Despre Principii*:

„Toți cei care cred și au deplina convingere că «harul și adevărul au venit prin Iisus Hristos» (*Ioan* 1, 17), care știu că Hristos este viața, întrucât El este Cel ce a zis «Eu sunt Calea, Adevărul și Viața» (*Ioan* 14, 6), aceia știu că învățătura care îndrumă pe oameni cum trebuie ei să trăiască mai bine ca să fie fericiți nu vine din altă parte decât din înseși cuvintele Domnului Hristos și din doctrina primită de la El. Și prin «cuvintele lui Hristos» noi nu înțelegem numai ceea ce a învățat când a luat trup de om și, în acest fel,

---

⁵ Lecțiune existentă în traducerea cărții *Psalmilor din Septuaginta*, vol. IV-1, Iași, Ed. Polirom, 2006, p. 299. Cf. și *Biblia sau Sfânta Scriptură. Versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Mitropolitul Bartolomeu Valeriu Anania*, București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 2024.

a petrecut ca Dascăl printre oameni, întrucât Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu, era prezent și mai înainte, prin Moise și prin Proroci”⁶.

Sfântul Grigorie de Nyssa, pornind de la textul din 2 *Timotei* 3, 16-17 („Toată Scriptura este însuflată de Dumnezeu și de folos spre învățătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înțelepțirea cea întru dreptate, astfel ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârșit, bine pregătit pentru tot lucrul bun”), pe care-l reinterpretează în contextul celui din 2 *Corințeni* 3, 16, scrie: „Ceea ce noi am învățat este că Scriptura inspirată a fost scrisă de Duhul Sfânt, însă scopul Scripturii este folosul oamenilor”⁷.

Convingerea Părinților Bisericii era că Scriptura și Întruparea Fiului lui Dumnezeu Însuși au ca punct de referință omul creat după chipul lui Dumnezeu și că ele s-au dat

---

⁶ ORIGEN, „Peri Arhon (Despre Principii)”, în: ORIGEN, *Scrieri alese. Partea a treia*, trad. de pr. prof. Teodor Boddogae, (Părinți și scriitori bisericești, 8), București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1990, pp. 36-37.

⁷ ΑΓ. ΓΡΗΓÓΡΙΟΣ ΝΥΣΣΗΣ, „Πρὸς Εὐνόμιον ἀντιρρητικὸς λόγος”, 3.5.8, în: *Gregorii Nysseni Opera. Volumen II, Contra Eunomium librum III et Refutationem confessionis Eunomii. Pars altera*, edidit Jaeger Vernerus, Berolini, Apud Weidmannos, 1921, p. 154.

de către Dumnezeu „pentru noi oamenii și a noastră mântuire”.

Biblia sau Sfânta Scriptură nu reprezintă pentru ei, așadar, un fel de operă de artă în sine, pe care să o privim și să o admirăm cu atitudine rece și cu detașarea criticului, ci ceva extrem de important și viu, creat special pentru omul căzut.

„Ar fi trebuit să n-avem nevoie de ajutorul Sfințelilor Scripturi, ci să avem o viață atât de curată încât harul Duhului să fi ținut locul Scripturilor în sufletele noastre. Și, după cum Sfintele Scripturi sunt scrise cu cerneală, tot așa ar fi trebuit ca și inimile noastre să fi fost scrise cu Duhul Sfânt [...]. Dumnezeu n-a dat ceva scris apostolilor, ci, în loc de scrieri, le-a făgăduit că le va da harul Duhului, zicând: «Acela vă va aduce aminte de toate» (*Ioan 14, 26*) [...]. În Legea cea Veche, Dumnezeu S-a pogorât după ce Moise s-a suit în munte; în Noul Testament, însă, Duhul Sfânt Se pogoară după ce firea noastră s-a urcat la cer, dar, mai bine spus, la tronul cel împărătesc [...]. Apostolii nu se coborau din munte, purtând, ca Moise, în mâini table de piatră, ci purtând în sufletul lor Duhul cel Sfânt; erau o vistierie și un izvor de învățături, de harisme și de toate bunătățile; prin harul Duhului erau, pretutindeni pe unde mergeau, cărți și legi însuflețite. Așa au atras la credință pe cele trei mii de suflete, așa pe cele

cinci mii de suflete, așa popoarele lumii, pentru că prin limba lor vorbea Dumnezeu cu toți cei ce se apropiau de El”⁸.

Origen, marele exeget alexandrin, ajunsese să afirme că „Scriptura este, împreună cu Întruparea și cu Biserica, o manifestare sensibilă a prezenței Logosului în istorie”⁹. Părinții au moștenit din tradiția iudaică acest mod de a considera Scriptura¹⁰.

„Cuvântul de folos” cerut cu insistență Părinților duhovnicești ai pustiei era cel mai adesea un cuvânt din Scriptură, potrivit și capabil să lucreze „mântuire” aici și acum, în situația concretă dată. *Antirrhetikos*-ul lui Evagrie Ponticul, cu cele 498 de citări biblice ale sale, este un exemplu concret al încrederii pe

⁸ SF. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilii la Matei*, 1.1, trad., introd., indici și note de pr. Dumitru Fecioru, (Părinți și scriitori bisericești, 23), București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1994, pp. 15-16.

⁹ Cf. Manlio SIMONETTI, „Scrittura Sacra”, în: Adele Monaci CASTAGNO (ed.), *Origene. Dizionario: La cultura, il pensiero, le opere*, Roma, Città Nuova, 2000, pp. 424-437.

¹⁰ A se vedea Jacques ROUSSE, Hermann Josef SIEBEN, André BOLAND, „Lectio Divina et lecture spirituelle”, în: André RAYEZ, André DERVILLE, Aimé SOLIGNAC (eds.), *Dictionnaire de spiritualité, ascétique et mystique*, vol. 9, Paris, Beauchesne, 1976, coll. 470-472.

care Părinții pustiei o nutreau față de cuvântul Scripturii și față de capacitatea intrinsecă pe care i-o recunoșteau de a curăți mintea de gândurile răutății (*logismoi*) și de a pune pe fugă demonii¹¹.

Fuga daemonum ar fi fost imposibilă – credeau Părinții – fără recursul zilnic și continuu la meditare asupra cuvântului dumnezeiesc. De aceea, versetele Scripturii erau adeseori adevărate „sulițe” la dispoziția Părinților duhovnicești, care nu voiau să se lase prinși în cursele întinse de vrăjmașul omului. Metoda cea mai eficientă de luptă împotriva gândurilor demonilor recomandată de Evagrie este cea a replicării în contradictoriu (*antirrhexis*). Modelul este oferit de Iisus Hristos cu prilejul întreprinderii Sale ispitiri de către diavol în cele 40 de zile petrecute în pustia din valea Iordanului, după Botezul Său de către Ioan¹².

Rugăciunea antiretică era o formă extrem de bine ținută de *meditatio* (nu o reflecție liberă asupra textelor biblice!), de stabilizare a minții

---

¹¹ Cf. EVAGRIE PONTICUL, *În luptă cu gândurile. Despre cele opt gânduri ale răutății și Replici împotriva lor*, comentarii de ierom. Gabriel Bunge, trad. și prez. de diac. Ioan I. Ică jr., Sibiu, Ed. Deisis, 2006, p. 173 ș.u.

¹² A se vedea EVAGRIE PONTICUL, *În luptă cu gândurile...*, pp. 26-28.

rătăcitoare. Era, așadar, o practică terapeutică menită să combată anumite gânduri prin expresii scurte și deosebit de potrivite¹³. Marcu Ascetul, contemporan cu Sfântul Ioan Casian, o numește rugăciune monologică (*monologistos*, dat fiind că se baza pe o formulă alcătuită din foarte puține cuvinte sau chiar dintr-un singur verset din *Psalmi* – cum ar fi, de exemplu, un verset din *Psalmul* 69: „Dumnezeule, vino în ajutorul meu! Doamne, să-mi ajuți mie grăbește-Te!”. Metoda acestei rugăciuni a apărut în pustia Egiptului, iar sub forma *Rugăciunii lui Iisus*, prin invocarea Numelui Lui, a modelat întreaga spiritualitate isihastă a creștinismului răsăritean.

Sfânta Scriptură – hrana duhovnicească a creștinului

Scriptura nu era numai medicamentul care „vindeca” și „însănătoșea”; mai mult decât atât, *ea era hrana de zi cu zi a viețuirii Părinților pustiei*, chiar și în afara momentelor dedicate rugăciunii „psalmodice” și „lecturii duhovni-cești”.

---

¹³ A se vedea: Columba STEWART, *Cassian monahul. Învățătura ascetico-mistică*, trad. de Cristian Pop, diac. Ioan I. Ică jr., Sibiu, Ed. Deisis, 2000, pp. 172-173.

Cuprins

<i>Exegeza patristică și hermeneutica ortodoxă</i>	5
Preliminarii	5
Părinții Pustiei și cuvântul mântuitor al Scripturii	9
Sfânta Scriptură – hrana duhovnicească a creștinului	14
Sfânta Scriptură și progresul duhovnicesc	26
Înțelegerea Scripturii și convertirea inimii	33
Interpretarea „tipologică” sau „alegorică”?	36
Biserica Ortodoxă și principiile hermeneuticii patristice	41
Concluzii	49
<i>Epistola întâi către Tesaloniceni</i>	51
Tesalonicul și nașterea comunității creștine	53
Locul și data scrierii	56
Scopul	57
Critica literară	58
Caracterul literar și structura	60
Conținutul epistolei	65
<i>Epistola a doua către Tesaloniceni</i>	107
Critica literară	109

<i>Problema autenticității</i>	112
<i>Locul și data redactării</i>	119
<i>Destinatarii și scopul scrierii epistolei 2 Tesaloniceni</i>	119
<i>Structura literară și conținutul epistolei</i>	120
<i>Bibliografie selectivă</i>	149
<i>Introduceri la Noul Testament</i>	149
<i>Monografii și studii</i>	150
<i>Comentarii moderne</i>	152
<i>Comentarii patristice</i>	154